

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 21 grudnia 2016 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Pomoc państwa — Pomoc wdrożona przez Królestwo Belgii na rzecz spółdzielni finansowych z grupy ARCO — Systemy gwarancji depozytów — Dyrektywa 94/19/WE — Zakres zastosowania — System gwarancji chroniących udziały indywidualnych członków spółdzielni finansowych prowadzących działalność w sektorze finansowym — Wyłączenie — Artykuły 107 i 108 TFUE — Decyzja Komisji uznająca pomoc za niezgodną z rynkiem wewnętrznym

W sprawie C-76/15

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Grondwettelijk Hof (trybunał konstytucyjny, Belgia) postanowieniem z dnia 5 lutego 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 19 lutego 2015 r., w postępowaniu:

Paul Vervloet,

Marc De Wit,

Edgard Timperman,

Godelieve Van Braekel,

Patrick Beckx,

Marc De Schryver,

Guy Deneire,

Steve Van Hoof,

Organisme voor de financiering van pensioenen Ogeo Fund,

Gemeente Schaarbeek,

Frédéric Ensch Famenne

przeciwko

Ministerraad,

przy udziale:

Arcofin CVBA,

* Język postępowania: niderlandzki.

Arcopar CVBA,

Arcoplus CVBA,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Prechal, A. Rosas (sprawozdawca), C. Toader i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 6 kwietnia 2016 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu P. Vervloeta, M. De Wita, E. Timpermana, G. Van Braekel, P. Beckxa, M. De Schryvera, G. Deneire'a oraz S. Van Hoofa przez K. Geelena, E. Monarda oraz W. Moonena, advocaten,
- w imieniu Organisme voor de financiering van pensioenen Ogeo Fund przez J. Bourtembourga oraz F. Belleflamme'a, avocats,
- w imieniu Arcofin CVBA, Arcopar CVBA oraz Arcoplus CVBA przez A. Verlinden, R. Martensa oraz C. Maczkovics, advocaten,
- w imieniu rządu belgijskiego przez J.C. Halleux oraz C. Pochet, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez S. Ryelandta oraz P. De Bocka, advocaten,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez P.J. Loewenthala, L. Flynnna oraz A. Nijenhuisa, działających w charakterze pełnomocników,

po wysłuchaniu opinii rzecznika generalnego na rozprawie w dniu 2 czerwca 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy, po pierwsze, wykładni art. 2 i 3 dyrektywy 94/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 1994 r. w sprawie systemów gwarancji depozytów (Dz.U. 1994, L 135, s. 5), zmienionej dyrektywą 2005/1/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 marca 2005 r. (Dz.U. 2005, L 79, s. 9) (zwanej dalej „dyrektywą 94/19”), a po drugie, ważności decyzji Komisji 2014/686/UE z dnia 3 lipca 2014 r. w sprawie pomocy państwa SA.33927 (12/C) (ex 11/NN) wdrożonej przez Belgię – Program gwarancji chroniący udziały indywidualnych członków spółdzielni finansowych (Dz.U. 2014, L 284, s. 53, zwanej dalej „decyzją z dnia 3 lipca 2014 r.”), jak też wykładni art. 108 ust. 3 TFUE.
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu Paula Vervloeta, Marca De Wita, Edgarda Timpermana, Godelieve Van Braekel, Patricka Beckxa, Marca De Schryvera, Guya Deneire'a i Steve'a Van Hoofa, Organisme voor de financiering van pensioenen Ogeo Fund (podmiotu ds. finansowania świadczeń emerytalnych Ogeo Fund), Gemeente Schaarbeek (gminy Schaerbeek, Belgia) oraz Frédérica Enscha Famenne'a z Ministerraad (radą ministrów, Belgia) w przedmiocie zgodności programu gwarancji udziałów indywidualnych członków spółdzielni finansowych prowadzących koncesjonowaną

działalność w sektorze finansowym, ustanowionego mocą art. 36/24 § 1 akapit pierwszy pkt 3 wet tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België (ustawy w sprawie statusu założycielskiego belgijskiego banku narodowego) z dnia 22 lutego 1998 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 28 marca 1998 r., s. 9377), zmienionej koninklijk besluit betreffende de evolutie van de toezichtsarchitectuur voor de financiële sector (dekretom królewskim wprowadzającym zmianę struktur kontroli sektora finansowego) z dnia 3 marca 2011 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 9 marca 2011 r., s. 15623) (zwanej dalej „ustawą z dnia 22 lutego 1998 r.”), z zapisaną w belgijskiej konstytucji zasadą równości.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 94/19

- 3 Dyrektywa 94/19 została uchylona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/49/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie systemów gwarancji depozytów (Dz.U. 2014, L 173, s. 149). Jako że wspomniane uchylenie stało się skuteczne w dniu 4 lipca 2015 r., w postępowaniu głównym stosuje się dyrektywę 94/19.
- 4 Motywy pierwszy, ósmy, szesnasty i siedemnasty dyrektywy 94/19 stanowiły:

„zgodnie z celami traktatu [WE], należy promować harmonijny rozwój działalności instytucji kredytowych na obszarze całej Wspólnoty, znosząc wszelkie ograniczenia prawa przedsiębiorczości oraz swobody świadczenia usług, wzmacniając równocześnie stabilność systemu bankowego oraz ochronę oszczędzających;

[...]

harmonizacja musi się ograniczać do zasadniczych aspektów dotyczących systemów gwarancji depozytów i powinna zapewniać w jak najkrótszym terminie zapłatę odszkodowania z gwarantowanego depozytu, obliczoną w zależności do minimalnego zharmonizowanego pokrycia;

[...]

z jednej strony, minimalny poziom pokrycia ustalony w niniejszej dyrektywie powinien zostać tak określony, aby nie tylko w interesie ochrony konsumenta, lecz także w interesie stabilności systemu finansowego obejmował możliwie dużą sumę depozytów; z drugiej strony, byłoby niewłaściwe wyznaczać w całej Wspólnocie poziom ochrony, który w pewnych przypadkach mógłby wspierać niesolidne zarządzanie instytucjami kredytowymi; koszty finansowe dla tych systemów powinny zostać uwzględnione; wydaje się celowe ustalenie zharmonizowanej minimalnej kwoty pokrycia na 20 000 [EUR]; w ograniczonym zakresie postanowienia przejściowe mogą być konieczne, aby zezwolić systemom, których to dotyczy, na utrzymanie tej wartości;

niektóre państwa członkowskie oferują deponentom wyższe zabezpieczenie depozytów, niż przewidziany w niniejszej dyrektywie zharmonizowany poziom minimalny; nie wydaje się właściwe wymagać, aby te systemy, z których niektóre zostały utworzone dopiero niedawno na podstawie zalecenia [Komisji] 87/63/EWG [z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie wprowadzenia we Wspólnocie systemów gwarancji depozytów (Dz.U. 1987, L 33, s. 16)], zostały zmienione w tym akapicie [w tym zakresie]”.

5 Artykuł 1 pkt 1 i 4 tej dyrektywy stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

- 1) »depozyt« oznacza należność wynikającą z wpłat pozostawionych na koncie lub z sytuacji przejściowych w ramach normalnych operacji bankowych, które instytucja kredytowa powinna spłacić zgodnie z obowiązującymi [mającymi zastosowanie] warunkami prawnymi [ustawowymi] i kontraktowymi [umownymi], jak też wierzytelności, które instytucja kredytowa gwarantuje przez wystawienie dokumentu urzędowego [dłużnego papieru wartościowego];

Udziały w brytyjskich i irlandzkich kasach budowlano-mieszkaniowych, oprócz tych określonych w art. 2, które zgodnie z ich naturą, są uważane za kapitał, rozumiane są jako depozyty.

Zobowiązania, które spełniają wymagania art. 22 ust. 4 dyrektywy Rady 85/611/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (OGAW) [(Dz.U. 1985, L 375, s. 3)], nie są uważane za depozyty.

[...]

[...]

- 4) »instytucja kredytowa« oznacza przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu od klientów depozytów lub innych podlegających spłaceniu środków pieniężnych oraz na przyznawaniu kredytów na własny rachunek”.

6 Na mocy art. 2 dyrektywy 94/19:

„Następujące depozyty są wyłączone ze spłaty przez systemy gwarancji depozytowych:

[...]

— wszystkie instrumenty wchodzące w zakres pojęcia »środki własne«, które znajduje się w art. 2 dyrektywy Rady 89/299/EWG dotyczącej środków własnych instytucji kredytowych [(Dz.U. 1989, L 124, s. 16)],

[...]”.

7 Artykuł 3 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 94/19 stanowi:

„Każde państwo członkowskie czuwa nad utworzeniem i urzędowym uznaniem na swoim terytorium jednego lub kilku systemów gwarancji depozytów. Z wyjątkiem przypadków wymienionych w następnym akapicie, jak również w ust. 4, instytucja kredytowa dopuszczona w tym państwie członkowskim, zgodnie z art. 3 [pierwszej dyrektywy Rady 77/780/EWG z dnia 12 grudnia 1977 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dotyczących warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności i prowadzenia takiej działalności (Dz.U. 1977, L 322, s. 30)] może tylko wówczas przyjmować depozyty, jeżeli uczestniczy w jednym z tych systemów”.

Dyrektywy 77/780/EWG i 89/299/EWG

8 Dyrektywy 77/780 i 89/299 zostały uchylone i zastąpione dyrektywą 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 marca 2000 r. odnoszącą się do podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz.U. 2000, L 126, s. 1), która została uchylona i zastąpiona dyrektywą 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz.U. 2006, L 177, s. 1), która z kolei została uchylona i zastąpiona, ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2014 r., dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniającą dyrektywę 2002/87/WE i uchylającą dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.U. 2013, L 176, s. 338).

9 Artykuł 1 dyrektywy 77/780 miał następujące brzmienie:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

— instytucja kredytowa: przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu depozytów lub innych funduszy podlegających zwrotowi od ludności oraz na udzielaniu kredytów na swój własny rachunek,

[...]” [tłumaczenie nieoficjalne].

10 Artykuł 1 ust. 2 dyrektywy 89/299 stanowił:

„Do celów niniejszej dyrektywy za instytucje kredytowe uznaje się podmioty, do których ma zastosowanie dyrektywa {[77/780], ostatnio zmieniona dyrektywą Rady 86/524/EWG z dnia 27 października 1986 r. (Dz.U. 1986, L 309, s. 15)}”. [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej dyrektywy poniżej].

11 Artykuł 2 dyrektywy 89/299 przewidywał:

„1. Z zastrzeżeniem ograniczeń nałożonych w art. 6, nieskonsolidowane fundusze własne instytucji kredytowych składają się z następujących pozycji:

1) kapitału w rozumieniu art. 22 dyrektywy [Rady] 86/635/EWG [z dnia 8 grudnia 1986 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych (Dz.U. 1986, L 372, s. 1)] w takim zakresie, w jakim został on wpłacony, łącznie z azio emisyjnym, lecz z wyłączeniem akcji uprzywilejowanych w zakresie dywidendy;

[...]”.

Dyrektywa 2006/48

12 Artykuł 4 dyrektywy 2006/48, zmienionej ze skutkiem od dnia 7 grudnia 2009 r. dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/111/WE z dnia 16 września 2009 r. (Dz.U. 2009, L 302, s. 97) (zwanej dalej „dyrektywą 2006/48”), stanowił:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

1) »instytucja kredytowa« oznacza: przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu depozytów lub innych funduszy podlegających zwrotowi od ludności oraz na przyznawaniu kredytów na swój własny rachunek;

[...]”.

13 Artykuł 57 akapit pierwszy dyrektywy 2006/48 stanowił:

„Z zastrzeżeniem ograniczeń nałożonych w art. 66, nieskonsolidowane fundusze własne instytucji kredytowych składają się z następujących pozycji:

- a) kapitału w rozumieniu art. 22 dyrektywy 86/635/EWG, w zakresie, w jakim został on wpłacony, łącznie z azio emisyjnym, w pełni pokrywa straty w sytuacjach kontynuowania działalności gospodarczej, a w przypadku bankructwa lub likwidacji ma niższą pozycję niż wszystkie inne wierzytelności.

[...]”.

Dyrektywa 86/635

14 Artykuł 22 dyrektywy 86/635, zatytułowany „Pasywa: pozycja 9 – kapitał subskrybowany”, ma następujące brzmienie:

„Niniejsza pozycja obejmuje wszystkie kwoty, niezależnie od ich rzeczywistego określenia, które, zgodnie ze strukturą prawną danej instytucji, uważa się na mocy prawa krajowego za kapitał własny subskrybowany przez akcjonariuszy lub innych właścicieli”.

Prawo belgijskie

15 Artykuł 36/24 § 1 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. stanowi:

„W przypadku nagłego kryzysu na rynkach finansowych lub poważnego zagrożenia wystąpienia kryzysu systemowego, po uzyskaniu opinii banku, król, działając w celu ograniczenia rozmiaru lub skutków takiego kryzysu, jest uprawniony do:

- 1° uchwalania przepisów uzupełniających lub uchylających w odniesieniu do ustawy z dnia 9 lipca 1975 r. w sprawie kontroli towarzystw ubezpieczeniowych, ustawy z dnia 2 stycznia 1991 r. w sprawie rynku publicznych papierów dłużnych i instrumentów polityki monetarnej, ustawy z dnia 22 marca 1993 r. w sprawie statusu i kontroli instytucji kredytowych, ustawy z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie statusu i kontroli przedsiębiorstw inwestycyjnych, ustawy z dnia 2 sierpnia 2002 r. w sprawie nadzoru nad sektorem finansowym i usługami finansowymi, księgi VIII tytuł III rozdział II sekcja III kodeksu spółek oraz dekretu królewskiego nr 62 w sprawie depozytu zbywalnych instrumentów finansowych i rozliczania transakcji dotyczących tych instrumentów, skoordynowanego dekretem królewskim z dnia 27 stycznia 2004 r.;
- 2° wprowadzenia systemu, w wyniku którego udzielona zostanie gwarancja państwowa w odniesieniu do zobowiązań zaciągniętych przez wyznaczone przez niego instytucje, podlegające nadzorowi zgodnie z wyżej wymienionymi ustawami, albo przyznania gwarancji państwowej dla określonych wierzytelności przysługujących tym instytucjom;
- 3° wprowadzenia, jeśli to konieczne w drodze rozporządzeń uchwalonych zgodnie z pkt 1, systemu mającego na celu udzielenie wspólnikom będącym osobami fizycznymi gwarancji państwowej na zwrot ich udziału w kapitale spółdzielni, które uzyskały koncesję zgodnie z dekretem królewskim z dnia 8 stycznia 1962 r. w sprawie ustanowienia warunków koncesjonowania krajowych związków spółdzielczych i spółdzielni, będących instytucjami podlegającymi na podstawie uprzednio wymienionych ustaw nadzorowi i w przypadku których co najmniej połowa ich majątku zainwestowana została w takie instytucje;

[...]”.

- 16 Artykuł 3 koninklijk besluit tot uitvoering van de wet van 15 oktober 2008 houdende maatregelen ter bevordering van de financiële stabiliteit en inzonderheid tot instelling van een staatsgarantie voor verstrekte kredieten en andere verrichtingen in het kader van de financiële stabiliteit, voor wat betreft de bescherming van de deposito's, de levensverzekeringen en het kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen, en tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten (dekretu królewskiego w sprawie wykonania ustawy z dnia 15 października 2008 r. o ustanowieniu środków wspierania stabilności finansowej i wprowadzeniu w szczególności gwarancji państwowej dla przyznanych kredytów oraz innych działań w ramach stabilności finansowej, w odniesieniu do ochrony wkładów, ubezpieczeń na życie i kapitału spółdzielni posiadających koncesję, i zmieniającej ustawę z dnia 2 sierpnia 2002 r. w sprawie nadzoru nad sektorem finansowym i usługami finansowymi) z dnia 14 listopada 2008 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 17 listopada 2008 r., s. 61285), zmienionego koninklijk besluit (dekretem królewskim) z dnia 10 października 2011 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 12 października 2011 r., s. 62641) (zwanego dalej „dekretem królewskim z dnia 14 listopada 2008 r.”), stanowi:

„W ramach Caisse des Dépôts et Consignations [kasy depozytów i konsygnacji] tworzy się fundusz o nazwie »Fonds spécial de protection des dépôts, des assurances sur la vie et du capital de sociétés coopératives agréées« [specjalny fundusz ochronny dla depozytów, polis ubezpieczenia na życie i kapitału posiadających koncesję spółdzielni].

Król reguluje organizację i funkcjonowanie funduszu, o którym mowa w akapicie pierwszym”.

- 17 Artykuł 4 ust. 3 dekretu królewskiego z dnia 14 listopada 2008 r. stanowi:

„Mogą w nim uczestniczyć, na swój wniosek, spółdzielnie, które uzyskały koncesję zgodnie z dekretem królewskim z dnia 8 stycznia 1962 r. w sprawie ustanowienia warunków rejestracji krajowych związków spółdzielczych i spółdzielni, będących instytucjami podlegającymi kontroli, o których mowa w art. 36/24 § 2 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r., lub których majątek przynajmniej w połowie został zainwestowany bezpośrednio bądź pośrednio w takich instytucjach.

Wniosek, o którym mowa w akapicie pierwszym, powinien zostać przesłany ministrowi finansów listem poleconym.

[...]”.

- 18 Artykuł 1 ust. 1 koninklijk besluit tot toekenning van een garantie tot bescherming van het kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen (dekretu królewskiego przyznającego gwarancję w celu ochrony kapitału spółdzielni posiadających koncesję) z dnia 7 listopada 2011 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 18 listopada 2011 r., s. 68640, zwanego dalej „dekretem królewskim z dnia 7 listopada 2011 r.”) stanowi:

„Na podstawie art. 4 § 3 dekretu królewskiego z dnia 14 listopada 2008 r. uwzględniony został wniosek o ochronę kapitału następujących spółdzielni posiadających koncesję:

— [Arcopar];

— [Arcofin];

— Arcoplus].

[...]”.

- 19 Na podstawie art. 3 dekretu królewskiego z dnia 7 listopada 2011 r. akt ten wszedł w życie w dniu 14 października 2011 r.

Decyzja z dnia 3 lipca 2014 r.

- 20 W motywie 1 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja Europejska wskazała, że pismem z dnia 7 listopada 2011 r. „władze belgijskie zgłosiły Komisji utworzenie programu gwarancji [...] zabezpieczającego udziały indywidualnych członków w posiadających koncesję spółdzielniach, które są objęte nadzorem ostrożnościowym belgijskiego banku centralnego Banque nationale de Belgique [...] lub które zainwestowały co najmniej połowę swoich aktywów w instytucję podlegającą takiemu nadzorowi («spółdzielnie finansowe»”).

- 21 Motyw 8 jest częścią wprowadzenia do przedstawionego przez Komisję opisu „Genezy zgłoszonego środka”. Stanowi on:

„Dnia 30 września 2008 r. Dexia ogłosiła podwyższenie kapitału o 6,4 mld EUR subskrybowanego przez jej istniejących udziałowców (z których jednym była ARCO) oraz przez władze Belgii, Francji i Luksemburga. Przed specjalną komisją belgijskiego parlamentu badającą okoliczności podziału Dexii [...] belgijski minister finansów, sprawujący urząd w czasie, gdy pomoc państwa została udzielona Dexii w 2008 r., wyjaśnił, że w odpowiedzi na wnioski o interwencję na rzecz ARCO, już we wrześniu/październiku 2008 r. podjęto polityczną decyzję o wprowadzeniu programu gwarancji spółdzielczych. Wyjaśnił, że w celu osiągnięcia porozumienia w sprawie Dexii rząd musiał w tym samym czasie podjąć decyzję dotyczącą [między innymi] ARCO [...]. Ponadto z oświadczeń obecnego belgijskiego ministra finansów wynika jasno, że zobowiązanie podjęte w 2008 r. miało zagwarantować zgodę grupy ARCO na uczestniczenie w ratowaniu Dexii [...]”.

- 22 W motywie 9 wskazanej decyzji Komisja wyjaśniła, że w dniu 10 października 2008 r. rząd belgijski ogłosił w formie komunikatu prasowego wydanego przez służby ministra finansów, że podjął w szczególności decyzję o utworzeniu systemu analogicznego do istniejącego systemu gwarancji depozytów, w odniesieniu do innych produktów finansowych, w tym udziałów w spółdzielniach finansowych.

- 23 Motyw 10 decyzji ma następujące brzmienie:

„Dnia 21 stycznia 2009 r. premier i minister finansów potwierdzili we wspólnym komunikacie prasowym zobowiązanie powzięte przez poprzedni rząd [...] dotyczące wprowadzenia programu gwarancji spółdzielczych [...]. Tego samego dnia grupa ARCO opublikowała ten komunikat prasowy rządu belgijskiego na swojej stronie internetowej. Natomiast inne spółdzielnie finansowe zdystansowały się od analogii pomiędzy depozytami i udziałami w spółdzielniach finansowych, która stanowi podstawę programu gwarancji spółdzielczych [...]”.

- 24 W motywach 11–15 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja w następujący sposób opisała proces legislacyjny, który doprowadził do przyjęcia zgłoszonego środka:

„(11) W dniu 15 października 2008 r. belgijski parlament uchwalił ustawę [...] umożliwiającą rządowi belgijskiemu podejmowanie środków mających na celu zachowanie stabilności finansowej. W dniu 14 listopada 2008 r. [...] opublikowany został dekret królewski podwyższający pułap kwoty zabezpieczanej w ramach systemu gwarancji depozytów dla instytucji kredytowych do 100 000 EUR, który wprowadził również podobny program gwarancji dla produktów ubezpieczenia na życie »klasy 21« [...].

(12) W dniu 14 kwietnia 2009 r. [...] Belgia znowelizowała ustawę z dnia 15 października 2008 r., zezwalając rządowi na wprowadzenie w drodze dekretu królewskiego systemu gwarantującego wpłacony kapitał indywidualnych udziałowców w spółdzielniach finansowych. Dekretem królewskim z dnia 10 października 2011 r. [...] władze belgijskie zmieniły dekret królewski z dnia 14 listopada 2008 r. Dekret królewski z dnia 10 października 2011 r. zawiera dalsze szczegóły techniczne dotyczące programu gwarancji spółdzielczych.

[...]

(14) W dniu 13 października 2011 r. trzy podmioty spółdzielcze ARCO [...] wystąpiły z wnioskiem o uczestnictwo w programie gwarancji spółdzielczych. Rząd belgijski zatwierdził ten wniosek dekretem królewskim z dnia 7 listopada 2011 r. [...].

[...]”.

25 W motywach 80 i nast. tej decyzji Komisja przedstawiła swą ocenę zgłoszonego środka.

26 Co się tyczy określenia beneficjenta tego środka, w motywie 81 rzeczony decyzji Komisja stwierdziła, że istnieje duża różnica między grupą ARCO, do której należą posiadające koncesję spółdzielnie Arcopar, Arcoplus i Arcofin (zwane dalej łącznie „spółdzielniami z grupy ARCO”) i która jest głównym akcjonariuszem Dexii od roku 2001, a innymi spółdzielniami finansowymi, które potencjalnie kwalifikowały się do uczestnictwa w programie gwarancji spółdzielczych.

27 Motywy 82–84 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. stanowią:

„(82) Z opisu faktów [...] jasno wynika, że program gwarancji spółdzielczych był od początku specjalnie dostosowany do potrzeb ARCO, która popadła w kłopoty z powodu swych inwestycji w Dexię. Ostatecznie ARCO była jedyną spółdzielnią finansową, która wystąpiła o uczestnictwo w tym środku.

(83) W odniesieniu do innych spółdzielni finansowych Komisja zauważa, że udział w programie gwarancji spółdzielczych jest dobrowolny, że Rada Ministrów mogła decydować, czy i na jakich warunkach dopuścić spółdzielnię finansową do udziału w programie gwarancji spółdzielczych, że żadna z innych spółdzielni finansowych nie wnioskuje o przyjęcie do programu gwarancji spółdzielczych oraz że niektóre z nich aktywnie dystansowały się od tego programu. Komisja zaobserwowała również, że żadna inna spółdzielnia finansowa nie miała problemów z inwestycjami w takim stopniu, jak ARCO z Dexią.

(84) Dlatego Komisja uznaje, że jedynym faktycznym beneficjentem programu gwarancji spółdzielczych prowadzącym działalność gospodarczą jest ARCO”.

28 W motywie 90 tej decyzji Komisja uznała, że ogłoszenie i wdrożenie programu gwarancji chroniących udziały w spółdzielniach finansowych należy traktować jako jeden środek, ze względów, które w motywach 85–89 decyzji zostały przedstawione w następujący sposób:

„(85) Komisja zauważa, że decyzja w sprawie środka została podjęta i ogłoszona przez rząd w dniu 10 października 2008 r. [...]. Oczywiście jest, że rząd belgijski podjął decyzję o objęciu ARCO programem gwarancji spółdzielczych w tym samym czasie, w którym został opracowany środek na rzecz Dexii w 2008 r. [...]. W innym komunikacie prasowym z dnia 21 stycznia 2009 r. zawarto bardziej szczegółowy opis środka. Następnie rozpoczęła się transpozycja prawna zobowiązania rządu.

- (86) Komisja zwraca uwagę, że sposób sformułowania i terminy użyte w komunikatach prasowych z dnia 10 października 2008 r. i 21 stycznia 2009 r. («décidé», «l'engagement») jednoznacznie potwierdzają podjęte zobowiązanie i stwarzają uzasadnione oczekiwanie, że środek zostanie wdrożony.
- (87) Komunikaty prasowe zostały przesłane również za pośrednictwem kanałów oficjalnych: komunikat prasowy z dnia 10 października 2008 r. został wysłany przez służby ministra finansów, a komunikat prasowy z dnia 10 stycznia 2009 r. wysłano w imieniu premiera i ministra finansów. Powtarzalny charakter tych komunikatów wzmacniał ich przesłanie.
- (88) Komisja zauważa, że już w czasie opublikowania komunikatu prasowego z dnia 10 października 2008 r. jasne było, że program gwarancji spółdzielczych zostanie opracowany jako rozszerzenie systemu gwarancji depozytów. W komunikacie prasowym z dnia 21 stycznia 2009 r. zawarte są dalsze szczegóły techniczne. ARCO zamieściła ten komunikat na swojej stronie internetowej zaraz po jego opublikowaniu, wyraźnie w celu uspokojenia indywidualnych udziałowców. Ponadto Komisja odnotowuje spójność środka w czasie, biorąc pod uwagę fakt, że środek nie zmienił się znacząco w okresie od pierwotnej zapowiedzi z dnia 10 października 2008 r. do promulgacji ostatecznego dekretu królewskiego.
- (89) W swoim wyroku z dnia 19 marca 2013 r. [Bouygues i Bouygues Télécom/Komisja i in. i Komisja/Francja i in. (C-399/10 P i C-401/10 P, EU:C:2013:175)] Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że ogłoszenie środka i jego faktyczne wdrożenie można uznać za jedną interwencję, jeśli jest to uzasadnione chronologią, celem ogłoszenia i wdrożenia oraz sytuacją przedsiębiorstwa w chwili dokonania takiej interwencji. W podobny sposób, w przypadku przedmiotowego środka, władze belgijskie podjęły decyzję i ogłosiły dnia 10 października 2008 r. środek, który został później wdrożony, mający ten sam cel w odniesieniu do pierwotnie zakładanego beneficjenta. Ponadto we własnych decyzjach Komisja uznawała ogłoszenie i wdrożenie za jeden środek oraz uznawała, że korzyść powstaje od daty ogłoszenia [...]. Także i belgijski minister finansów sprawujący urząd w maju 2014 r. zakwalifikował przedmiotowy środek jako zobowiązanie dokonane [podjęte] w 2008 r. [...].
- 29 Badanie istnienia pomocy, w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, zostało przedstawione w motywach 91–110 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Motyw 99 tej decyzji, dotyczący przesłanki zaangażowania zasobów państwowych, ma następujące brzmienie:
- „(99) Jeśli chodzi o możliwość przypisania środka państwu belgijskiemu, oczywiste jest, że program gwarancji spółdzielczych nie może być postrzegany jako transpozycja dyrektywy [94/19]. Dyrektywa ta zobowiązuje państwa członkowskie wyłącznie do wprowadzenia systemu gwarancji dla depozytów instytucji kredytowych i art. 2 tej dyrektywy jednoznacznie przewiduje, że wszystkie instrumenty wchodzące w zakres pojęcia środki własne instytucji kredytowych są wyłączone ze spłaty przez systemy gwarancji depozytowych. Jeśli państwo członkowskie podejmie decyzję o stworzeniu innych systemów spłaty gwarantujących inne produkty finansowe, taka decyzja nie wynika z prawa unijnego, ale jest inicjatywą samego państwa członkowskiego [...]”.
- 30 Motywy 101–107 tej decyzji, dotyczące istnienia selektywnej korzyści, stanowią:
- „(101) Środek jest również wyraźnie selektywny. Po pierwsze, dotyczy wyłącznie posiadaczy udziałów spółdzielni finansowych, a nie osób posiadających produkty inwestycyjne wydane przez konkurencyjne przedsiębiorstwa. Zatem podmioty finansowe oferujące konserwatywne obligacje lub fundusze rynku pieniężnego bądź fundusze wzajemne z gwarancją kapitału nie mogły zaoferować swoim klientom podobnej gwarancji. Władze belgijskie twierdzą, że indywidualne udziały spółdzielni finansowych są w istocie podobne do depozytów [...]. Jednak szereg elementów wskazanych przez władze belgijskie odnosi się ogólnie do spółdzielni, a nie

do spółdzielni finansowych. Ponadto opis udziałów spółdzielni finansowych przedstawiony przez władze belgijskie nie zawiera odniesień do odpowiednich informacji, takich jak ryzyko związane z inwestycjami w takie instrumenty [...], które nie jest charakterystyczne dla depozytów.

- (102) Selektyny charakter środka widoczny jest również w przypadku porównania sposobu, w jaki traktowane są spółdzielnie finansowe, ze sposobem traktowania innych [posiadających koncesję] spółdzielni, które nie są spółdzielniami finansowymi. Władze belgijskie powoływały się na wyrok [z dnia 8 września 2011 r., *Paint Graphos i in.* (od C-78/08 do C-80/08, EU:C:2011:550)], aby uzasadnić specjalne traktowanie indywidualnych udziałowców spółdzielni finansowych [...].
- (103) Zdaniem Komisji argument władz belgijskich nie może zostać uznany, ponieważ charakter korzyści przyznanej przez środek jest jakościowo inny niż ten przeanalizowany przez Trybunał w sprawie *Paint Graphos* [i in. (od C-78/08 do C-80/08)]. Środek zastosowany przez Belgię zakłada przyznanie korzyści, a nie zwolnienie z obciążenia podatkowego lub obowiązku uiszczenia opłaty. W związku z tym trzyetapowa analiza stosowana przez Trybunał w celu oceny, czy korzyść podatkowa lub zwolnienie podatkowe są selektywne, nie może być zastosowana do tego środka.
- (104) W każdym razie, nawet jeśli wyrok w sprawie *Paint Graphos* [i in. (od C-78/08 do C-80/08)] mógłby być zastosowany do przedmiotowego środka, jego specyficzne cechy sprawiłyby, że utrzymany zostałby jego selektywny charakter.
- (105) Po pierwsze, Komisja odnotowuje, że sprawa *Paint Graphos* [i in. (od C-78/08 do C-80/08)] odnosi się do wszystkich spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni pracowniczych, a nie do stosunkowo małego podsektora, takiego jak spółdzielnie finansowe. Jeśli, jak twierdzi Belgia, należy zapewnić specjalne traktowanie dla »prawdziwych« spółdzielni, takie specjalne traktowanie powinno dotyczyć wszystkich [posiadających koncesję] spółdzielni. Zakres środka ograniczony do spółdzielni finansowych jest zatem wystarczający sam w sobie do stwierdzenia selektywnego charakteru środka.
- (106) Po drugie, Komisja zauważa, że według władz belgijskich spółdzielnie finansowe miałyby być uprawnione do korzystania z dodatkowych przywilejów począwszy od dnia 10 października 2008 r. Komisja odnotowuje, że przed tą datą istniejące [posiadające koncesję] spółdzielnie korzystały z formy preferencyjnego traktowania w związku z ich specjalnym statusem, w postaci zwolnienia z podatku u źródła [...]. W ramach niniejszej decyzji Komisja nie wypowiada się, czy ta korzyść podatkowa była proporcjonalna, jednak uważa, że nic nie uzasadniało nagłego wprowadzenia w dniu 10 października 2008 r. dodatkowej rekompensaty lub ochrony dla spółek, które miały status spółdzielni finansowych.
- (107) Ponadto, nawet jeśli Komisja miałaby przeprowadzić analizę, wzorując się na wyroku [z dnia 8 września 2011 r., *Paint Graphos i in.* (od C-78/08 do C-80/08, EU:C:2011:550)], jak zaproponowała Belgia, uważa, że nie ma uzasadnienia dla zapewnienia 100% gwarancji dla indywidualnych udziałowców ARCO [...], której podmioty były spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością. Ze względu na charakter takich spółek określony w ogólnych belgijskich przepisach prawa spółek, indywidualni udziałowcy ARCO powinni byli mieć świadomość, że mogli stracić cały swój kapitał w przypadku likwidacji [...]. Ponadto ochrona 100% kapitału subskrybowanego przez indywidualnych udziałowców spółdzielni finansowych nie jest środkiem proporcjonalnym [...], ponieważ ci udziałowcy byłiby chronieni przed każdym ryzykiem, co zapewniałoby nienależną korzyść przedsiębiorstwom, których są udziałowcami [...].”

31 Analiza zakłócenia konkurencji oraz wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi została przedstawiona w motywach 108 i 109 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Motywy te mają następujące brzmienie:

„(108) Program gwarancji spółdzielczych zapewnia spółdzielniom finansowym korzyść, której nie mają inne podmioty oferujące detaliczne produkty inwestycyjne ani inne [posiadające koncesję] spółdzielnie niefinansowe. Dzięki środkowi ARCO mogła utrzymać swój udział w rynku przez dłuższy okres. ARCO nie doświadczyła wtedy odpływu kapitału, ale doświadczyła go w późniejszym czasie i na niższym poziomie, niż miałyby to miejsce w przypadku braku przedmiotowego środka. W związku z tym inne podmioty, które musiały konkurować w oparciu tylko o własne możliwości i nie mogły polegać na programie gwarancji spółdzielczych, nie miały dostępu do kapitału, który w innej sytuacji byłby dostępny do inwestycji. Program gwarancji spółdzielczych zakłóca zatem konkurencję [...].

(109) Jeśli państwo członkowskie przyznaje pomoc przedsiębiorstwu, działalność wewnętrzna może zostać w efekcie utrzymana lub zwiększona, a tym samym możliwości dla przedsiębiorstw mających siedziby w innych państwach członkowskich w zakresie (dalszej) penetracji rynku zostają ograniczone [...]. Z uwagi na fakt, że na rynku belgijskim działa wielu międzynarodowych dostawców produktów inwestycyjnych, środek z całą pewnością wywiera wpływ na handel wewnątrzunijny”.

32 Na podstawie analizy przeprowadzonej w motywach 91–109 tej decyzji Komisja stwierdziła w motywie 110 decyzji, że program gwarancji dla spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, o którym mowa w postępowaniu głównym, „obejmuje zasoby państwowe, stanowi selektywną korzyść dla ARCO, zakłóca konkurencję oraz wpływa na handel wewnątrzunijny” oraz że „spełnia [zatem] wszystkie kryteria, aby zostać uznanym za pomoc państwa”. Komisja uznała również, że „[w]szystkie te elementy występowały najpóźniej w momencie przyjęcia dekretu królewskiego z dnia 10 października 2011 r., ale korzyść stworzona przez środek istniała już od momentu ogłoszenia przez belgijski rząd w dniu 10 października 2008 r., że taki środek zostanie stworzony”.

33 W motywach 111–128 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja dokonała oceny zgodności tej pomocy z rynkiem wewnętrznym. W motywie 129 decyzji stwierdziła, że wskazana pomoc „nie może [zostać] uznan[a] za zgodn[ą] z rynkiem wewnętrznym, ponieważ nie jest ani stosown[a], ani konieczn[a], ani proporcjonaln[a] do celów stosowania art. 107 ust. 3 lit. b) [TFUE] i nie wchodzi w zakres żadnego innego postanowienia regulującego kwestie zgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym”.

34 Ostatecznie w motywie 143 decyzji Komisja doszła do wniosku, że „program gwarancji spółdzielczych stanowi pomoc państwa na rzecz Arcopar, Arcofin i Arcoplus wdrożoną przez Belgię niezgodnie z prawem, z naruszeniem art. 108 ust. 3 [TFUE]”. W tym samym motywie Komisja uznała, że „[w] związku z tym Belgia powinna wycofać akt legislacyjny stanowiący podstawę programu gwarancji spółdzielczych (w szczególności ustawę z dnia 14 kwietnia 2009 r. i dekret królewski z dnia 10 października 2011 r.) oraz odzyskać przyznane korzyści od Arcopar, Arcofin i Arcoplus”.

35 Artykuł 1 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. stanowi: „[p]rogram gwarancji przyjęty przez Belgię niezgodnie z prawem, z naruszeniem art. 108 ust. 3 [TFUE], na rzecz spółdzielni finansowych [grupy] ARCO [...] jest niezgodny z rynkiem wewnętrznym”.

36 Artykuł 2 ust. 1 tej decyzji zobowiązuje Królestwo Belgii do odzyskania owej pomocy od beneficjentów, zgodnie z przedstawionymi przez Komisję obliczeniami. Artykuł 2 ust. 4 rzeczonyj decyzji stanowi, że „Belgia nadal powstrzymuje się od dokonywania jakichkolwiek wypłat w ramach środka pomocy, o którym mowa w art. 1, poczynawszy od daty notyfikacji niniejszej decyzji”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 37 W ramach kryzysu finansowego, w szczególności zaś w kontekście dokapitalizowania francusko-belgijskiego banku Dexia, belgijskie władze wprowadziły, na podstawie art. 36/24 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r., program gwarancji przewidujący zwrot, za pośrednictwem specjalnego funduszu ochrony depozytów, kapitału do wysokości nieprzekraczającej 100 000 EUR, zainwestowanego przez osoby fizyczne w udziały w spółdzielniach finansowych, które przystąpiły do tego programu gwarancji, w wypadku upadłości takich spółdzielni. Na podstawie dekretu królewskiego z dnia 14 listopada 2008 r., zmienionego dekretem królewskim z dnia 10 października 2011 r., spółdzielnie z grupy ARCO, będące jednym z głównych akcjonariuszy Dexii, zostały dopuszczone do uczestnictwa w tym programie dekretem królewskim z dnia 7 listopada 2011 r.
- 38 W okresie od grudnia 2011 r. do stycznia 2012 r. P. Vervloet, M. De Wit, E. Timperman, G. Van Braekel, P. Beckx, M. De Schryver, G. Deneire S. Van Hoof, podmiot ds. finansowania świadczeń emerytalnych Ogeo Fund, gmina Schaerbeek i F. Enschede wniosli do Raad van State (rady państwa, Belgia) skargi o stwierdzenie nieważności dekretów królewskich z dnia 10 października 2011 r. i z dnia 7 listopada 2011 r. W skargach tych podnieśli oni w istocie, że wskazane dekryty królewskie naruszają wyrażoną w belgijskiej konstytucji zasadę równości, ponieważ przewidują one odmienne traktowanie między indywidualnymi członkami spółdzielni mogących korzystać z programu gwarancji ustanowionego w szczególności w rzeczonych dekretach a indywidualnymi udziałowcami innych związanych z sektorem finansowym przedsiębiorstw, które wyłączone z uczestnictwa w tym programie.
- 39 Uznawszy, że wskazane dekryty królewskie zostały wydane na podstawie art. 36/24 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r., że wobec tego podlegają one ograniczeniom, które wprowadził sam belgijski ustawodawca, i że podnoszona różnica w traktowaniu wynika z normy prawa, Raad van State (rada państwa) skierowała do Grondwettelijk Hof (trybunału konstytucyjnego, Belgia) szereg pytań prejudycjalnych w przedmiocie zgodności tego artykułu z belgijską konstytucją.
- 40 Grondwettelijk Hof (trybunał konstytucyjny) w pierwszej kolejności wskazuje, że w celu uzasadnienia tej różnicy w traktowaniu rada ministrów utrzymuje, iż udziały w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym są analogiczne do depozytów bankowych, w odniesieniu do których dyrektywa 94/19 nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia systemu gwarancji. Spółdzielnie z grupy ARCO, będące interwenientami w postępowaniu przed Raad van State (radą państwa), podnoszą, że art. 36/24 § 1 akapit pierwszy pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. stanowi transpozycję tej dyrektywy w zakresie, w jakim udziały w spółdzielniach posiadają cechy produktu oszczędnościowego.
- 41 W tych okolicznościach sąd odsyłający stoi na stanowisku, że aby ustalić, czy belgijski ustawodawca mógł – nie naruszając wyrażonej w belgijskiej konstytucji zasady równości – upoważnić króla do wprowadzenia systemu służącego zagwarantowaniu nie tylko depozytów bankowych, ale także wartości udziałów, jakie osoba fizyczna mająca status udziałowca posiada w spółdzielni finansowej prowadzącej koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, należy rozstrzygnąć, czy ustawodawca ten był do tego uprawniony bądź zobowiązany na podstawie art. 2 dyrektywy 94/19, w stosownym wypadku interpretowanego w świetle art. 20 i 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) oraz ogólnej zasady równego traktowania.
- 42 W drugiej kolejności, co się tyczy decyzji Komisji z dnia 3 lipca 2014 r., Grondwettelijk Hof (trybunał konstytucyjny) zwrócił uwagę, że badanie ewentualnego selektywnego charakteru środka w kontekście stosowania art. 107 TFUE wykazuje pewne podobieństwa do analizy przestrzegania zagwarantowanej w belgijskiej konstytucji zasady równości i niedyskryminacji. Sąd ten wyjaśnia, że państwo belgijskie i spółdzielnie z grupy ARCO, które kwestionują przed nim ważność tej decyzji, wniosły skargi

o stwierdzenie jej nieważności do Sądu Unii Europejskiej. Sąd odsyłający podkreśla, że podniesione przez te spółdzielnie argumenty zostały powtórzone i rozwinięte w ramach wniesionej przez nie do Sądu skargi o stwierdzenie nieważności, na którą spółdzielnie te się powołują.

- 43 W tym względzie w ocenie Grondwettelijk Hof (trybunału konstytucyjnego) wskazane spółdzielnie zarzucają Komisji w szczególności naruszenie art. 107 ust. 1, art. 108 ust. 2 i art. 296 akapit drugi TFUE, jak też przepisów proceduralnych regulujących ciężar dowodu i jego rozkład, podnosząc dwa zarzuty dotyczące ważności części decyzji z dnia 3 lipca 2014 r., w której sporny środek uznano za nową pomoc państwa. Podnoszą one, po pierwsze, że nie odniosły korzyści selektywnej, a po drugie, że ów środek nie jest w stanie zakłócić konkurencji, zagrozić jej zakłóceniem ani wpłynąć na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- 44 W ramach zarzutu pierwszego spółdzielnie te kwestionują, po pierwsze, wniosek Komisji, że są one beneficjentami pomocy państwa stwierdzonej w decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Bezpośrednimi beneficjentami spornego środka są ich zdaniem indywidualni członkowie spółdzielni prowadzących działalność w sektorze finansowym oraz Dexia, w którą zainwestowały spółdzielnie z grupy ARCO. Tymczasem pomoc przyznana Dexii została zatwierdzona przez Komisję.
- 45 Po drugie, spółdzielnie z grupy ARCO kwestionują wniosek Komisji, że oświadczenia z dnia 10 października 2008 r. i z dnia 21 stycznia 2009 r., jak też dekret królewski z dnia 7 listopada 2011 r. stanowią jedną i tę samą interwencję państwa. Podkreślają one w tym względzie, że ich nazwy nie zostały przywołane w komunikacie prasowym z dnia 10 października 2008 r.
- 46 Po trzecie, spółdzielnie te kwestionują wniosek Komisji, w myśl którego korzyść po stronie spółdzielni wynika z faktu, że ich indywidualni członkowie z dniem 10 października 2008 r. uzyskali zapewnienie, iż ich udziały zostały objęte ochroną przez państwo belgijskie. Twierdzą, że Komisja nie przedstawiła dowodów na poparcie tego wniosku. Sporny środek nie przyznał spółdzielniom z grupy ARCO lepszego dostępu do rynku kapitałowego. Oświadczenia złożone przez rząd belgijski w latach 2008 i 2009 nie miały żadnego wpływu na pozycję konkurencyjną tych spółdzielni. Ponadto Komisja nie może opierać się na domniemaniu istnienia korzyści, w sytuacji gdy udzielona przez państwo belgijskie gwarancja nie jest ani nieograniczona, ani nieodpłatna.
- 47 Po czwarte, spółdzielnie z grupy ARCO podnoszą, że sporny środek nie jest w żadnej mierze selektywny. Komisja nie uzasadniła dokonanego przez siebie porównania między spółdzielniami finansowymi z jednej strony a spółdzielniami niefinansowymi i innymi spółkami finansowymi z drugiej strony. Instytucja ta nie wykazała różnicy w traktowaniu między przedsiębiorstwami znajdującymi się w sytuacji porównywalnej pod względem faktycznym i prawnym oraz nie dopełniła obowiązku uzasadnienia. Sytuacja spółdzielni finansowych jest specyficzna, w szczególności ze względu na strukturę ich udziałowców, którą tworzą w 99% drobni oszczędzający, istnienie zezwolenia na prowadzenie działalności, które wyklucza jakąkolwiek postawę spekulacyjną, ograniczenia w zakresie możliwości pobierania dywidendy oraz traktowanie pod względem podatkowym, porównywalne z traktowaniem przychodów generowanych przez lokaty oszczędnościowe. W każdym razie ewentualna różnica w traktowaniu jest uzasadniona charakterem i ogólną strukturą analizowanego systemu. W tym względzie spółdzielnie z grupy ARCO powołują się na wyrok z dnia 8 września 2011 r., *Paint Graphos i in.* (od C-78/08 do C-80/08, EU:C:2011:550).
- 48 Po piąte, spółdzielnie te utrzymują, że decyzja z dnia 3 lipca 2014 r. nie jest prawidłowo uzasadniona. Komisja nie przedstawiła też wystarczającego uzasadnienia w odniesieniu do kwestii istnienia korzyści.
- 49 Na poparcie zarzutu drugiego spółdzielnie z grupy ARCO podają w wątpliwość, po pierwsze, wniosek Komisji, że sporny środek może zakłócić konkurencję. Twierdzą, że Komisja nie mogła zasadnie uznać, iż kapitał spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym był

dostępny dla podmiotów oferujących produkty inwestycyjne bądź dla posiadających koncesję spółdzielni niefinansowych. Po drugie, spółdzielnie te utrzymują, że Komisja nie poparła dowodami wniosku, iż może powstać zagrożenie dla wymiany handlowej między państwami członkowskimi.

- 50 W kontekście tych argumentów sąd odsyłający ma wątpliwości co do ważności decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. w świetle art. 107 i 296 TFUE.
- 51 W trzeciej kolejności sąd ten stwierdza, że gdyby Trybunał orzekł, iż decyzja ta jest nieważna ze względu na okoliczność, że Komisja nie uzasadniła prawidłowo kwalifikacji systemu przewidzianego w art. 36/24 § 1 akapit pierwszy pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. jako nowej pomocy państwa, należałoby upewnić się, że żadne inne rozumowanie nie pozwala uznać owego systemu za nową pomoc państwa, która powinna była zostać zgłoszona Komisji na podstawie art. 108 ust. 3 TFUE.
- 52 W czwartej kolejności sąd odsyłający wyraża pogląd, że gdyby Trybunał orzekł, iż decyzja z dnia 3 lipca 2014 r. jest ważna, należałoby ustalić datę, wraz z którą sporna pomoc państwa została wprowadzona w życie. Data ta nie została wyraźnie wskazana w treści decyzji. Sąd odsyłający zwraca w tym względzie uwagę, po pierwsze, że ze wskazanej decyzji wynika, iż sporny system gwarancji został zgłoszony Komisji pismem z dnia 7 listopada 2011 r., a po drugie, że dekret królewski z dnia 3 marca 2011 r., na podstawie którego art. 36/24 § 1 akapit pierwszy pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. uzyskał moc prawną, wszedł w życie w dniu 1 kwietnia 2011 r. Gdyby jednak nie można było uznać, że rzeczona pomoc państwa została wprowadzona w życie w dniu wydania bądź wejścia w życie dekretu królewskiego z dnia 3 marca 2011 r., to istniałaby wątpliwość co do kwestii, czy państwo belgijskie uchybiło zobowiązaniu przewidzianemu w art. 108 ust. 3 TFUE. Wspomniany art. 36/24 § akapit pierwszy pkt 3 jedynie upoważnia bowiem króla do ustanowienia spornego programu gwarancji i wyłącznie mocą dekretu królewskiego z dnia 7 listopada 2011 r. gwarancja taka została rzeczywiście przyznana, na podstawie dekretu królewskiego z dnia 10 października 2011 r. Ponadto istniałoby wątpliwości co do kwestii, czy w motywie 110 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja mogła uznać, że wszystkie konstytucyjne kryteria pomocy państwa zostały spełnione najpóźniej w dniu wydania dekretu królewskiego z dnia 10 października 2011 r., lecz korzyść, której źródłem był sporny środek, istniała już po ogłoszeniu dokonany w dniu 10 października 2008 r.
- 53 Zdaniem Grondwettelijk Hof (trybunału konstytucyjnego) z decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. nie wynika wreszcie jasno, iż Komisja uznała, że sporna pomoc państwa została wprowadzona w życie w dniu wydania bądź wejścia w życie dekretu królewskiego z dnia 3 marca 2011 r., względnie w dniu wcześniejszym od tych zdarzeń, ani że instytucja ta uznała, iż owa pomoc została wprowadzona w życie w dniu przypadającym po tych zdarzeniach. W pierwszej z opisanych sytuacji należałoby potwierdzić, że art. 108 ust. 3 TFUE sprzeciwiał się wydaniu tego dekretu królewskiego. W tej drugiej sytuacji należałoby zbadać, czy – w szczególności ze względu na czas, jaki upłynął od dnia wejścia w życie rzeczono dekretu królewskiego do dnia wydania dekretów królewskich służących jego wykonaniu – art. 108 ust. 3 TFUE sprzeciwiał się wydaniu dekretu królewskiego z dnia 3 marca 2011 r., skoro postanowienie to wymaga, aby Komisja była informowana „w czasie odpowiednim”.
- 54 W tych okolicznościach Grondwettelijk Hof (trybunał konstytucyjny) postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytania prejudycjalne:
- „1) Czy art. 2 i 3 dyrektywy [94/19] w danym wypadku w związku z art. 20 i 21 [karty] oraz ogólną zasadą równości należy interpretować w ten sposób, że:
- a) nakładają one na państwa członkowskie obowiązek objęcia gwarancją w taki sam sposób udziałów [w] prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym spółdzielni[ach] co depozytów;

- b) stoją na przeszkodzie temu, że państwo członkowskie zleca jednostce odpowiedzialnej częściowo za gwarancje depozytów, o których mowa w tej dyrektywie, również objęcie gwarancją do wysokości kwoty 100 000 EUR wartości udziałów osób fizycznych będących udziałowcami prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym spółdzielni?
- 2) Czy decyzja [z dnia 3 lipca 2014 r.] jest zgodna z art. 107 i 296 [TFUE] w takim zakresie, w jakim w ten sposób program gwarancji będący przedmiotem tej decyzji jest zakwalifikowany jako nowa pomoc państwa?
- 3) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie: czy art. 107 [TFUE] należy interpretować w ten sposób, że program gwarancji państwa przyznany względem osób fizycznych będących udziałowcami spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym w rozumieniu art. 36/24 § 1 akapit pierwszy pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. [...] stanowi nową pomoc państwa, która podlega obowiązkowi zgłoszenia Komisji [...]?
- 4) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie: czy ta sama decyzja Komisji jest zgodna z art. 108 ust. 3 [TFUE], jeżeli zastosuje się taką wykładnię tego przepisu, że przyjmuje się w nim założenie, iż przedmiotowa pomoc państwa została wdrożona przed dniem 3 marca 2011 r. albo przed dniem 1 kwietnia 2011 r., względnie w jednej z tych dat, albo – odwrotnie – jeżeli zastosuje się taką wykładnię przepisu, że przyjmuje się w nim założenie, iż rzeczona pomoc państwa została wdrożona w późniejszym terminie?
- 5) Czy art. 108 ust. 3 [TFUE] należy interpretować w ten sposób, że zakazuje on państwu członkowskiemu przyjęcia środka, takiego jak zawarty w art. 36/24 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. [...], jeśli środek ten wdraża pomoc państwa albo stanowi pomoc państwa, która już została wdrożona, i gdy ta pomoc państwa nie została jeszcze zgłoszona Komisji [...]?
- 6) Czy art. 108 ust. 3 [TFUE] należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na państwo członkowskie zakaz przyjęcia – bez uprzedniego zgłoszenia do Komisji [...] – środka takiego jak zawarty w art. 36/24 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. [...], w przypadku gdy ten środek stanowi pomoc państwa, która nie została jeszcze wdrożona?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności pytań prejudycjalnych

- 55 Niektórzy z zainteresowanych, o których mowa w art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i którzy przedłożyli Trybunałowi swe uwagi, wyrazili wątpliwości co do dopuszczalności pytań przedstawionych przez sąd odsyłający, twierdząc, że pytania te są pozbawione związku z przedmiotem sporu rozpoznawanego w postępowaniu głównym. Spór ten należy bowiem wyłącznie do dziedziny belgijskiego prawa konstytucyjnego, wobec czego ani dyrektywa 94/19, ani art. 107 i 108 TFUE nie mają do niego zastosowania.
- 56 W tym zakresie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału w ramach współpracy pomiędzy Trybunałem i sądami krajowymi ustanowionej w art. 267 TFUE jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena, czy dla wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, które zadaje Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyroki: z dnia 15 stycznia 2013 r., Križan i in.,

C-416/10, EU:C:2013:8, pkt 53; a także z dnia 5 marca 2015 r., Banco Privado Português i Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 57 Oznacza to, że pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wypowiedzenia się przez Trybunał w przedmiocie pytania prejudycjalnego przedstawionego przez sąd krajowy jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia przydatnej odpowiedzi na pytania, które zostały mu postawione (wyroki: z dnia 15 stycznia 2013 r., Križan i in., C-416/10, EU:C:2013:8, pkt 54; a także z dnia 30 maja 2013 r., Halaf, C-528/11, EU:C:2013:342, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że do Grondwettelijk Hof (trybunału konstytucyjnego) zwrócono się z pytaniem, czy art. 36/24 § 1 akapit pierwszy pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r. narusza zasadę równości i niedyskryminacji zagwarantowaną w art. 10 i 11 belgijskiej konstytucji, w zakresie, w jakim przepis ten przewiduje odmienne traktowanie z jednej strony indywidualnych członków spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, a z drugiej strony będących osobami fizycznymi udziałowców innych przedsiębiorstw prowadzących działalność w tym sektorze.
- 59 Tymczasem, jak stwierdziła w istocie rzecznik generalna w pkt 30 i 31 opinii, zarówno z tej decyzji, jak i z odpowiedzi udzielonej przez sąd odsyłający na skierowane do niego przez Trybunał na podstawie art. 101 regulaminu postępowania żądanie udzielenia wyjaśnień wynika, że sąd ten stoi na stanowisku, iż przed wypowiedzeniem się w przedmiocie zgodności z belgijską konstytucją programu gwarancji na rzecz udziałów będących osobami fizycznymi udziałowców spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, przewidzianego w art. 36/24 § 1 akapit pierwszy pkt 3 ustawy z dnia 22 lutego 1998 r., sąd ten powinien zbadać, czy wskazany przepis jest zgodny z prawem Unii. Gdyby mianowicie okazało się, że analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji został narzucony w dyrektywie 94/19, to różnica w traktowaniu z jednej strony będących osobami fizycznymi udziałowców spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, a z drugiej strony będących osobami fizycznymi udziałowców innych przedsiębiorstw prowadzących działalność w tym sektorze mogłaby być uzasadniona. Gdyby natomiast okazało się, że prawo Unii sprzeciwia się takiemu programowi gwarancji ze względu na to, że nie jest on zgodny z przepisami dyrektywy 94/19 czy też z art. 107 i 108 TFUE, to odmienne traktowanie tych dwóch grup inwestorów nie mogłoby zostać usprawiedliwione.
- 60 W tych warunkach nie wydaje się oczywiste, by wykładnia prawa Unii, o którą zwrócił się sąd odsyłający, nie miała żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego.
- 61 Należy zatem stwierdzić, że pytania przedstawione przez sąd odsyłający są dopuszczalne.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 62 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 2 i 3 dyrektywy 94/19, w danym wypadku w związku z art. 20 i 21 karty i ogólną zasadą równego traktowania, należy interpretować w ten sposób, że przepisy te nakładają na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia programu gwarancji w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takiego jak program analizowany w postępowaniu głównym, a w wypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej, czy przepisy te sprzeciwiają się temu, aby państwo członkowskie przyjęło taki program.

- 63 Zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 94/19 państwa członkowskie czuwają nad utworzeniem i urzędowym uznaniem na swoim terytorium jednego lub kilku systemów gwarancji depozytów.
- 64 W celu dokonania oceny zakresu obowiązku, jaki przepis ten nakłada na państwa członkowskie, co pozwoli ustalić, czy obowiązek ten zawiera w sobie obowiązek ustanowienia programu gwarancji w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takiego jak program analizowany w postępowaniu głównym, należy zbadać, czy udziały takie są objęte przedmiotowym i podmiotowym zakresem zastosowania dyrektywy 94/19.
- 65 Co się tyczy w pierwszej kolejności przedmiotowego zakresu zastosowania dyrektywy 94/19, już sam jej tytuł wskazuje, że dotyczy ona systemów gwarancji „depozytów”. W myśl art. 1 pkt 1 akapit pierwszy wskazanej dyrektywy do celów tej dyrektywy depozyt oznacza, po pierwsze, należność wynikającą z wpłat pozostawionych na koncie lub z sytuacji przejściowych w ramach normalnych operacji bankowych, które instytucja kredytowa powinna spłacić zgodnie z obowiązującymi warunkami prawnymi i kontraktowymi, a po drugie, wszelkie wierzytelności, które instytucja kredytowa gwarantuje przez wystawienie dokumentu urzędowego.
- 66 Tymczasem z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że udziały w spółdzielniach, takie jak udziały w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, o których mowa w postępowaniu głównym, nie odpowiadają tej definicji. Jak stwierdziła rzecznik generalna w pkt 40 opinii, okazuje się bowiem, że udziały takie stanowią w gruncie rzeczy część kapitału własnego spółdzielni, podczas gdy depozyty, o których mowa w dyrektywie 94/19, cechuje to, że są one częścią wymagalnych pasywów instytucji kredytowej.
- 67 Ponadto, o ile depozyty – zgodnie z definicją zawartą w art. 1 akapit pierwszy dyrektywy 94/19 – powinny zostać zwrócone osobie uprawnionej zgodnie z obowiązującymi warunkami prawnymi i kontraktowymi, o tyle kwota pobierana przez właścicieli udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, o których mowa w postępowaniu głównym, odzwierciedla wynik ekonomiczny tych spółdzielni. Tak więc nabycie takich udziałów ma raczej charakter zbliżony do nabycia akcji spółki, w odniesieniu do których dyrektywa 94/19 nie przewiduje żadnej gwarancji, a nie do lokowania środków pieniężnych na rachunku bankowym.
- 68 Ponadto, wbrew temu, co twierdzi najwyraźniej rząd belgijski, udziały w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takie jak te, o których mowa w postępowaniu głównym, nie wykazują podobieństwa do udziałów w brytyjskich i irlandzkich kasach budowlano-mieszkaniowych, które uznaje się za depozyty na podstawie art. 1 pkt 1 akapit drugi dyrektywy 94/19.
- 69 Z jednej strony to szczególne rozszerzenie zakresu pojęcia „depozytu” odnosi się bowiem – zgodnie z samym jego brzmieniem – wyłącznie do udziałów w brytyjskich i irlandzkich *kasach budowlano-mieszkaniowych*, a nie do udziałów w belgijskich spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym. Żaden z elementów treści ani genezy art. 1 pkt 1 akapit drugi dyrektywy 94/19 nie wskazuje na to, by przepis ten miał obejmować instrumenty inne niż te, które zostały w nim wyraźnie wymienione. Z drugiej strony wskazany przepis wyraźnie wyłącza z zakresu owego rozszerzenia udziały w kasach budowlano-mieszkaniowych będące składnikiem kapitału. Tymczasem udziały w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takie jak te analizowane w postępowaniu głównym, stanowią – jak wynika z pkt 66 niniejszego wyroku – część kapitału własnego spółdzielni.
- 70 Co się tyczy w drugiej kolejności podmiotowego zakresu zastosowania dyrektywy 94/19, należy zaznaczyć, że cechą wspólną dwóch rodzajów depozytów, o których mowa w art. 1 pkt 1 akapit pierwszy tej dyrektywy, jest to, że są one wnoszone do instytucji kredytowych. Wobec tego, aby udziały

w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym mogły zostać uznane za „depozyty” w rozumieniu dyrektywy 94/19, konieczne jest w każdym razie, aby spółdzielnie te można było uznać za „instytucje kredytowe” w rozumieniu tej dyrektywy.

- 71 W tym względzie należy wskazać, że w art. 1 pkt 4 dyrektywy 94/19 „instytucje kredytowe” zostały zdefiniowane jako przedsiębiorstwa, których działalność polega na przyjmowaniu od klientów depozytów lub innych podlegających wypłaceniu środków pieniężnych oraz na przyznawaniu kredytów na własny rachunek. Tymczasem ani z postanowienia odsyłającego, ani z treści przedstawionych przed Trybunałem uwag nie wynika, że działalność rzeczonych spółdzielni polega na przyznawaniu kredytów na własny rachunek. Nie wydaje się, aby spółdzielnie takie otrzymywały depozyty od klientów lub regularnie przyznawały – jak czynią to banki – kredyty na własny rachunek.
- 72 Wynika stąd, że udziały w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takie jak analizowane w postępowaniu głównym, nie są objęte ani przedmiotowym, ani podmiotowym zakresem zastosowania dyrektywy 94/19. Wobec tego nie można uznać, że art. 3 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 94/19 nakłada na państwa członkowskie obowiązek przyjęcia programu gwarancji w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takiego jak program analizowany w postępowaniu głównym.
- 73 Wniosek ten nie może zostać podważony w świetle ogólnej zasady równego traktowania, na którą także powołał się sąd odsyłający w pytaniu pierwszym.
- 74 W tym względzie Trybunał orzekł, że zasada równego traktowania stanowi zasadę ogólną prawa Unii, gwarantowaną w art. 20 i 21 karty, która wymaga, aby porównywalne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a sytuacje odmienne nie były traktowane w sposób jednakowy, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. w szczególności wyrok z dnia 14 września 2010 r., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja, C-550/07 P, EU:C:2010:512, pkt 54, 55 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 75 Tymczasem, jak wynika z pkt 65–72 niniejszego wyroku i jak wskazała rzecznik generalna w pkt 49 opinii, udziały w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takie jak te analizowane w postępowaniu głównym, różnią się, jeżeli chodzi o przedmiot gwarancji depozytów przewidziany w prawie Unii, od depozytów w instytucjach kredytowych, nawet jeśli pod niektórymi względami – na przykład w odniesieniu do ich opodatkowania, do reglamentacji przez państwo belgijskie i popularności wśród klientów – mogą wydawać się zbliżone do klasycznych produktów oszczędnościowych.
- 76 Należy zatem zbadać, czy dyrektywa 94/19 sprzeciwia się temu, aby państwo członkowskie ustanowiło system gwarancji w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach finansowych prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takich jak te, o których mowa w postępowaniu głównym.
- 77 W tym względzie należy wskazać, że zgodnie z art. 2 tiret drugie dyrektywy 94/19 wyłączone ze sploty przez systemy gwarancji depozytowych są wszystkie instrumenty wchodzące w zakres pojęcia „środków własnych”, które znajduje się w art. 2 dyrektywy 89/299.
- 78 Tymczasem art. 2 dyrektywy 89/299 odnosi się jedynie do nieskonsolidowanych funduszy własnych „instytucji kredytowych”, które definiuje się na podstawie art. 1 ust. 2 tej dyrektywy, poprzez odesłanie do art. 1 dyrektywy 77/780, zmienionej dyrektywą 86/524, jako przedsiębiorstwa, których działalność polega na przyjmowaniu od klientów depozytów lub innych podlegających wypłaceniu środków pieniężnych oraz na przyznawaniu kredytów na własny rachunek. Definicja ta jest ponadto tożsama z definicją zawartą w art. 1 pkt 4 dyrektywy 94/19.

- 79 Jednakże, jak wynika z pkt 71 niniejszego wyroku, spółdzielnie prowadzące koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takie jak te, o których mowa w postępowaniu głównym, nie odpowiadają wskazanej definicji instytucji kredytowych.
- 80 W tym kontekście należy zaznaczyć, że art. 57 dyrektywy 2006/48, którą zastąpiono dyrektywę 89/299, także odnosi się do nieskonsolidowanych funduszy własnych „instytucji kredytowych”, które również zostały zdefiniowane w art. 4 pkt 1 pierwszej z tych dyrektyw w taki sam sposób jak instytucje kredytowe, o których mowa w dyrektywie 94/19.
- 81 W tym stanie rzeczy rozszerzenie systemu gwarancji depozytów, takie jak to przewidziane w prawie belgijskim, poprzez objęcie tym systemem udziałów w spółdzielniach finansowych prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, nie wydaje się samo w sobie niezgodne z art. 2 tiret drugie dyrektywy 94/19.
- 82 Za przyjęciem takiej wykładni przemawia okoliczność, że w dyrektywie 94/19 dokonano – jak wynika z motywów ósmego, szesnastego i siedemnastego tego aktu – jedynie minimalnej harmonizacji w dziedzinie gwarancji depozytów.
- 83 Chociaż przepisy dyrektywy 94/19 nie stoją zatem na przeszkodzie temu, aby państwa członkowskie rozszerzyły system gwarancji depozytów przewidziany w prawie krajowym zgodnie z rzezonymi przepisami poprzez objęcie nim udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, to jednak rozszerzenie to nie może umniejszać praktycznej skuteczności systemu gwarancji depozytów, którego ustanowienia wymaga wskazana dyrektywa (zob. podobnie wyrok z dnia 23 listopada 2006 r., Lidl Italia, C-315/05, EU:C:2006:736, pkt 48), ani naruszać postanowień traktatu FUE, w szczególności zaś art. 107 i 108 TFUE.
- 84 Tymczasem, jak stwierdziła zasadniczo rzecznik generalna w pkt 58 opinii, nie można wykluczyć, że praktyczna skuteczność przewidzianej w prawie Unii gwarancji depozytów zostałaby ograniczona, gdyby państwo członkowskie w znacznym stopniu obarczyło swój krajowy system gwarancji depozytów ryzykiem, które nie ma bezpośredniego związku z celem tego systemu. Im wyższe jest bowiem ryzyko, któremu chce się zapobiec, tym bardziej rozmywa się gwarancja depozytów i w tym mniejszym stopniu system gwarancji depozytów – przy niezmiennych środkach – może przyczynić się do urzeczywistnienia podwójnego celu dyrektywy 94/19, który polega, jak wynika z motywu pierwszego tej dyrektywy, na zabezpieczeniu oszczędzających w wypadku niedostępności depozytów powierzonych instytucjom kredytowym i na wzmocnieniu stabilności systemu bankowego (zob. podobnie wyrok z dnia 2 września 2015 r., Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, pkt 21).
- 85 Zadaniem sądu odsyłającego jest zatem zbadanie, czy wprowadzenie systemu gwarancji w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takich jak te analizowane w postępowaniu głównym, może ograniczyć praktyczną skuteczność systemu gwarancji depozytów przewidzianego w prawie belgijskim zgodnie z dyrektywą 94/19.
- 86 W tym względzie sąd odsyłający powinien w szczególności wziąć pod uwagę okoliczność, że ustanowienie takiego systemu w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takich jak te, o których mowa w postępowaniu głównym, jest w tym przypadku korzystne dla dużej liczby drobnych inwestorów w belgijskim systemie gwarancji depozytów, a także okoliczność, że spółdzielnie z grupy ARCO, które przystąpiły do tego systemu gwarancji na krótko przed powołaniem się na przewidzianą w ramach owego systemu gwarancję, nie przyczyniły się w przeszłości do jego finansowania.
- 87 W świetle wszystkich powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy udzielić odpowiedzi, że art. 2 i 3 dyrektywy 94/19 należy interpretować w ten sposób, że przepisy te nie nakładają na państwa członkowskie obowiązku ustanowienia programu gwarancji w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takiego jak

program analizowany w postępowaniu głównym, ani nie sprzeciwiają się temu, aby państwo członkowskie przyjęło taki program, pod warunkiem że ów program nie ogranicza praktycznej skuteczności systemu gwarancji depozytów, którego ustanowienia przez państwa członkowskie dyrektywa ta wymaga – co powinien zweryfikować sąd odsyłający – oraz pod warunkiem, że program ten jest zgodny z traktatem FUE, w szczególności zaś z art. 107 i 108 TFUE.

W przedmiocie pytania drugiego

- 88 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy decyzja z dnia 3 lipca 2014 r. jest sprzeczna z jednej strony z art. 107 TFUE, a z drugiej strony z art. 296 TFUE, w zakresie, w jakim w decyzji tej rozpatrywany w postępowaniu głównym program gwarancji dotyczący udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym został uznany za nową pomoc państwa.
- 89 W pierwszej kolejności w odniesieniu do art. 107 TFUE należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uznanie danego środka za pomoc państwa w rozumieniu tego postanowienia wymaga spełnienia wszystkich następujących przesłanek. Po pierwsze, musi mieć miejsce interwencja państwa lub interwencja przy użyciu zasobów państwowych. Po drugie, interwencja ta musi być w stanie wpłynąć na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Po trzecie, musi ona przyznawać beneficjentowi korzyść. Po czwarte, musi ona zakłócać konkurencję lub grozić jej zakłóceniem (zob. w szczególności wyroki: z dnia 10 czerwca 2010 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, pkt 31; z dnia 29 marca 2012 r., 3M Italia, C-417/10, EU:C:2012:184, pkt 37).
- 90 O ile nie jest kwestionowana, jako taka, okoliczność, że analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji dotyczący udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym należy przypisać państwu i że program ten angażuje zasoby państwowe, o tyle spółdzielnie z grupy ARCO i rząd belgijski twierdzą, że pozostałe trzy przesłanki umożliwiające uznanie tego systemu gwarancji za „pomoc państwa” nie są spełnione. Strony te kwestionują bowiem okoliczność, że ów program przyznaje spółdzielniom z grupy ARCO korzyść selektywną, że wpływa on na wymianę handlową między państwami członkowskimi i że zakłóca on konkurencję. Aby ustalić, czy w decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja mogła zasadnie uznać ten program za „pomoc państwa”, należy zatem zbadać, czy te trzy przesłanki są spełnione.
- 91 Co się tyczy przesłanki dotyczącej korzyści przyznanej spółdzielniom z grupy ARCO przez analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji dotyczący udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, należy stwierdzić, po pierwsze, że w motywach 82–84 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja uznała, iż ARCO jest jedynym prawdziwym beneficjentem tego programu.
- 92 Według spółdzielni z grupy ARCO rzeczony program przysparza jednak korzyści nie im samym, lecz indywidualnym członkom spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, a także bankowi Dexia, którego grupa ta była jednym z głównych akcjonariuszy i do ratowania którego miał przyczynić się badany w postępowaniu głównym program gwarancji dotyczący udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym.
- 93 W tym względzie należy przypomnieć, że za pomoc uznaje się wszelkie interwencje państwa, które niezależnie od swej formy mogą uprzywilejowywać przedsiębiorstwa w sposób bezpośredni lub pośredni lub które winny być uznane za korzyść gospodarczą, jakiej przedsiębiorstwo będące beneficjentem nie uzyskaloby w normalnych warunkach rynkowych (zob. w szczególności wyroki: z dnia 8 maja 2013 r., Libert i in., C-197/11 i C-203/11, EU:C:2013:288, pkt 83; a także z dnia 3 kwietnia 2014 r., Francja/Komisja, C-559/12 P, EU:C:2014:217, pkt 94 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 94 Tymczasem, jak stwierdziła rzecznik generalna w pkt 74–76 opinii, nie ma żadnych wątpliwości co do tego, że grupa ARCO czerpała korzyści z analizowanego w postępowaniu głównym programu gwarancji dotyczącego udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, zwłaszcza że spółdzielnie z grupy ARCO – w odróżnieniu od innych spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym – same złożyły wnioski o uczestnictwo w tym systemie, by potem czerpać z niego korzyści. Dzięki temu programowi gwarancji grupa ARCO została bowiem uchroniona od grożącej jej ucieczki prywatnych inwestorów ze spółdzielni należących do tej grupy, wobec czego uzyskała jednocześnie możliwość współdziałania jako główna akcjonariuszka w dokapitalizowaniu banku Dexia.
- 95 Okoliczność, że inni zainteresowani, a mianowicie osoby prywatne posiadające udziały w spółdzielniach z grupy ARCO, a także bank Dexia, mogli również czerpać określone korzyści z rzeczonoego programu gwarancji, nie pozwala wykluczyć wniosku, że grupę tę należy uznać za beneficjenta wskazanego programu.
- 96 Po drugie, należy przypomnieć, że art. 107 ust. 1 TFUE zakazuje przyznawania pomocy, która sprzyja „niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów”, czyli pomocy selektywnej (wyroki: z dnia 28 lipca 2011 r., Mediaset/Komisja, C-403/10 P, niepublikowany, EU:C:2011:533, pkt 36; z dnia 14 stycznia 2015 r., Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, pkt 54).
- 97 W niniejszej sprawie, chociaż w motywie 101 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja uznała, że analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji dotyczący udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym stanowi środek „wyraźnie selektywny”, to spółdzielnie z grupy ARCO kwestionują selektywny charakter tego programu gwarancji.
- 98 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że art. 107 ust. 1 TFUE wymaga ustalenia, czy w ramach danego systemu prawnego przepis krajowy może sprzyjać „niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów” w porównaniu z innymi, które w świetle celu tego systemu znajdują się w porównywalnej sytuacji faktycznej i prawnej (wyroki: z dnia 28 lipca 2011 r., Mediaset/Komisja, C-403/10 P, niepublikowany, EU:C:2011:533, pkt 36; z dnia 14 stycznia 2015 r., Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, pkt 55; z dnia 21 grudnia 2016 r. Komisja/Hansestadt Lübeck, C-524/14 P, pkt 41; Komisja/World Duty Free Group i in., C-20/15 P i C-21/15 P, pkt 54).
- 99 Jak wynika z pkt 65–83 niniejszego wyroku, Królestwo Belgii rozszerzyło przewidziany w belgijskim prawie system gwarancji depozytów poprzez objęcie nim udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takich jak te, o których mowa w postępowaniu głównym. Ten system gwarancji sprawia, że sytuacja gospodarcza owych spółdzielni jest korzystniejsza niż sytuacja innych podmiotów gospodarczych, które oferują do sprzedaży części swego kapitału w postaci akcji, nie korzystając z takiego systemu gwarancji.
- 100 Tymczasem, jak stwierdziła rzecznik generalna w pkt 81 opinii, spółdzielnie prowadzące koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takie jak spółdzielnie z grupy ARCO, znajdują się – w świetle celu realizowanego przez system gwarancji depozytów, polegający, jak wynika z motywu pierwszego dyrektywy 94/19, na zabezpieczeniu oszczędzających w wypadku niedostępności depozytów powierzonych instytucjom kredytowym i na wzmocnieniu stabilności systemu bankowego – w sytuacji porównywalnej pod względem faktycznym i prawnym, pomimo pewnych odrębności wynikających z formy prawnej owych spółdzielni, z sytuacją innych podmiotów gospodarczych, w tym także innych spółdzielni, które oferują sprzedaż własnych udziałów w formie akcji, proponując przez to klientom coś w rodzaju inwestycji kapitałowej, która nie podlega systemowi gwarancji depozytów.
- 101 Wobec tego rozszerzenie przewidzianego w prawie belgijskim programu gwarancji poprzez objęcie nim udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym skutkuje przyznaniem tym spółdzielniom korzyści gospodarczej w stosunku do innych podmiotów

gospodarczych, znajdujących się, z punktu widzenia realizowanego przez ten program celu, w sytuacji porównywalnej pod względem faktycznym i prawnym z sytuacją rzeczonych spółdzielni, a zatem ma ono charakter selektywny.

- 102 Jeśli chodzi o przesłanki dotyczące wywierania przez analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócenia konkurencji, do jakiego program ten może prowadzić, należy przypomnieć, że w celu zakwalifikowania środka krajowego jako pomocy państwa nie jest konieczne stwierdzenie faktycznego wpływu pomocy na wymianę handlową między państwami członkowskimi i rzeczywistego zakłócenia konkurencji, lecz jedynie zbadanie, czy pomoc może mieć wpływ na tę wymianę handlową i zakłócać konkurencję (wyroki: z dnia 29 kwietnia 2004 r., *Włochy/Komisja*, C-372/97, EU:C:2004:234, pkt 44; z dnia 15 grudnia 2005 r., *Unicredito Italiano*, C-148/04, EU:C:2005:774, pkt 54; z dnia 19 marca 2015 r., *OTP Bank*, C-672/13, EU:C:2015:185, pkt 54).
- 103 W niniejszej sprawie wydaje się z jednej strony, iż w pkt 108 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. Komisja mogła uznać, że dzięki programowi gwarancji, o którym mowa w postępowaniu głównym, grupa ARCO mogła utrzymać swój udział w rynku przez dłuższy okres i nie doświadczyła odpływu kapitału, ale doświadczyła go w późniejszym czasie i na niższym poziomie, niż miałyby to miejsce w przypadku braku tego programu, i że w związku z tym inne podmioty, które musiały konkurować w oparciu tylko o własne możliwości i nie mogły polegać na programie gwarancji, nie miały dostępu do kapitału, który w innej sytuacji byłby dostępny do inwestycji.
- 104 Z drugiej strony, gdy pomoc przyznana przez państwo członkowskie umacnia pozycję przedsiębiorstwa w stosunku do innych przedsiębiorstw konkurujących z nim w ramach wymiany handlowej między państwami członkowskimi, należy uznać, że pomoc wywiera wpływ na tę wymianę handlową (zob. w szczególności wyroki: z dnia 10 stycznia 2006 r., *Cassa di Risparmio di Firenze i in.*, C-222/04, EU:C:2006:8, pkt 141; a także z dnia 8 maja 2013 r., *Libert i in.*, C-197/11 i C-203/11, EU:C:2013:288, pkt 77). W tym względzie nie jest konieczne, aby przedsiębiorstwo będące beneficjentem uczestniczyło w wymianie handlowej między państwami członkowskimi. Jeżeli bowiem państwo członkowskie przyznaje pomoc przedsiębiorstwu, działalność krajowa może być dzięki temu utrzymana lub zwiększona z tym skutkiem, że zmniejszą się szanse wejścia na rynek tego państwa członkowskiego przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich (wyrok z dnia 8 maja 2013 r., *Libert i in.*, C-197/11 i C-203/11, EU:C:2013:288, pkt 78 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 105 Trybunał uznał również, że okoliczność, iż dany sektor gospodarki, jak sektor usług finansowych, jest przedmiotem ważnego procesu liberalizacji na poziomie Unii, który to proces kładzie nacisk na konkurencję mogącą wynikać już z przewidzianej w traktacie swobody przepływu kapitału, może oznaczać faktyczny lub potencjalny wpływ pomocy na wymianę handlową między państwami członkowskimi (zob. podobnie wyroki: z dnia 10 stycznia 2006 r., *Cassa di Risparmio di Firenze i in.*, C-222/04, EU:C:2006:8, pkt 142, 145; a także z dnia 5 marca 2015 r., *Banco Privado Português i Massa Insolvente do Banco Privado Português*, C-667/13, EU:C:2015:151, pkt 51).
- 106 Podnoszona przez rząd belgijski i spółdzielnie z grupy ARCO okoliczność, że wartość udziałów posiadanych przez indywidualnych członków spółdzielni prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym jest nieznaczna, nie może wykluczyć wniosku, że analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji zakłóca konkurencję i wywiera wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- 107 Skutki analizowanego w postępowaniu głównym programu gwarancji dla konkurencji i dla wymiany handlowej między państwami członkowskimi należy bowiem oceniać w kontekście całości objętych nim udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, a nie w odniesieniu do zabezpieczonego kapitału poszczególnych osób fizycznych będących członkami spółdzielni. W każdym razie w myśl utrwalonego orzecznictwa Trybunału stosunkowo niewielkie

znaczenie pomocy lub stosunkowo niewielki rozmiar przedsiębiorstwa będącego beneficjentem pomocy nie wykluczają a priori ewentualnego wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi (wyroki: z dnia 24 lipca 2003 r., *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, EU:C:2003:415, pkt 81; a także z dnia 14 stycznia 2015 r., *Eventech*, C-518/13, EU:C:2015:9, pkt 68).

- 108 Wynika stąd, że Komisja mogła zasadnie uznać, iż w niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki dotyczące zakłócenia konkurencji i wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- 109 Co się tyczy w drugiej kolejności art. 296 TFUE, sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy uznanie analizowanego w postępowaniu głównym programu gwarancji za „pomoc państwa” w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE zostało wystarczająco uzasadnione w decyzji z dnia 3 lipca 2014 r.
- 110 Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, uzasadnienie, jakiego wymaga art. 296 TFUE, powinno być dostosowane do charakteru rozpatrywanego aktu i powinno przedstawiać w sposób jasny i jednoznaczny rozumowanie instytucji, która wydała akt, pozwalając zainteresowanym poznać podstawy podjętej decyzji, a właściwemu sądowi – dokonać jej kontroli (wyroki: z dnia 15 kwietnia 2008 r., *Nuova Agricast*, C-390/06, EU:C:2008:224, pkt 79; a także z dnia 5 marca 2015 r., *Banco Privado Português i Massa Insolvente do Banco Privado Português*, C-667/13, EU:C:2015:151, pkt 44).
- 111 Ponieważ zakwalifikowanie środka jako „pomocy państwa” w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE wymaga, by spełnione były wszystkie wymienione w tym postanowieniu cztery przesłanki, w decyzji Komisji, w której została przyjęta taka kwalifikacja, powinny zostać przedstawione powody, dla których instytucja ta stoi na stanowisku, że dany środek państwowy spełnia wszystkie rzeczono przesłanki (wyrok z dnia 5 marca 2015 r., *Banco Privado Português i Massa Insolvente do Banco Privado Português*, C-667/13, EU:C:2015:151, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 112 W niniejszej sprawie decyzja z dnia 3 lipca 2014 r. spełnia te wymogi.
- 113 Należy bowiem stwierdzić, że decyzja ta jest uzasadniona w wystarczający pod względem prawnym sposób, gdyż z jej motywów 91–110 wynika jasno i jednoznacznie, dlaczego Komisja orzekła, iż każda z przesłanek określonych w art. 107 ust. 1 TFUE została w niniejszej sprawie potwierdzona.
- 114 W tym kontekście należy przypomnieć, że nie ma wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne elementy faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 296 TFUE, winna nie tylko opierać się na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności jego wydania, jak również całość przepisów prawa regulującego daną dziedzinę (zob. podobnie wyroki: z dnia 24 listopada 2005 r., *Włochy/Komisja*, C-138/03, C-324/03 i C-431/03, EU:C:2005:714, pkt 55; a także z dnia 19 marca 2015 r., *Dole Food i Dole Fresh Fruit Europe/Komisja*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, pkt 94).
- 115 Co więcej, jak wskazała Komisja, okazuje się, że niektóre z przedstawionych w postanowieniu odsyłającym argumentów podniesionych przez spółdzielnie z grupy ARCO na poparcie zarzucanego braku uzasadnienia zmierzają raczej do zakwestionowania zasadności decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. niż uzasadnienia tej decyzji. Jest tak w wypadku argumentu podniesionego przez te spółdzielnie przeciwko orzecznictwu przytoczonemu przez Komisję na poparcie twierdzenia o istnieniu korzyści, jak też argumentów podniesionych przez owe spółdzielnie w odniesieniu do przesłanek zakłócenia konkurencji i wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- 116 Trybunał orzekł jednak, że przewidziany w art. 296 akapit drugi TFUE obowiązek uzasadnienia aktów Unii stanowi istotny wymóg proceduralny, który należy odróżnić od kwestii zasadności uzasadnienia, wchodzącej w zakres materialnej zgodności z prawem spornego aktu (zob. wyrok z dnia 17 września 2015 r., *Total/Komisja*, C-597/13 P, EU:C:2015:613, pkt 18 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 117 Wynika stąd, że analiza pytania drugiego nie wykazała niczego, co mogłoby mieć wpływ na ważność decyzji z dnia 3 lipca 2014 r.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 118 Z uwagi na odpowiedź udzieloną na pytanie drugie pytanie trzecie nie wymaga odpowiedzi.

W przedmiocie pytań od czwartego do szóstego

- 119 Poprzez pytania od czwartego do szóstego, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, po pierwsze, czy art. 108 ust. 3 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on wdrożeniu analizowanego w postępowaniu głównym programu gwarancji, a po drugie, czy decyzja z dnia 3 lipca 2014 r. narusza to postanowienie w odniesieniu do daty, w której według Komisji stwierdzona przez nią pomoc państwa została wprowadzona w życie.
- 120 Należy przypomnieć, że art. 108 ust. 3 zdanie pierwsze TFUE nakłada na państwa członkowskie obowiązek zgłaszania Komisji planów przyznania lub zmiany pomocy. Zgodnie z art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE państwo członkowskie nie może wprowadzać w życie planowanych środków, dopóki procedura ta nie zakończy się wydaniem przez Komisję decyzji końcowej. Zakaz przewidziany w tym postanowieniu ma na celu zagwarantowanie, że dana pomoc nie wywoła skutków przed upływem rozsądnego terminu przysługującego Komisji w celu szczegółowego zbadania planu, a w danym przypadku w celu wszczęcia procedury przewidzianej w art. 108 ust. 2 TFUE (wyrok z dnia 5 marca 2015 r., Banco Privado Português i Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 121 Artykuł 108 ust. 3 TFUE wprowadza zatem prewencyjną kontrolę planów nowej pomocy (zob. wyroki: z dnia 11 grudnia 1973 r., Lorenz, 120/73, EU:C:1973:152, pkt 2; z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, pkt 25; a także z dnia 5 marca 2015 r., Banco Privado Português i Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, pkt 58).
- 122 Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że pomoc wprowadzona w życie z naruszeniem zobowiązań wynikających z art. 108 ust. 3 TFUE jest niezgodna z prawem (wyrok z dnia 5 marca 2015 r., Banco Privado Português i Massa Insolvente do Banco Privado Português, C-667/13, EU:C:2015:151, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 123 W niniejszej sprawie z motywu 1 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. wynika, że analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji został zgłoszony Komisji dopiero w dniu 7 listopada 2011 r., czyli w dniu, w którym wniosek o ochronę kapitału spółdzielni z grupy ARCO poprzez ten program gwarancji został przyjęty dekretem królewskim noszącym tę samą datę.
- 124 Nie można uznać, że zgłoszenie dokonane na tak zaawansowanym etapie nastąpiło „w odpowiednim czasie” w rozumieniu art. 108 ust. 3 TFUE.
- 125 Motyw 110 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r., w którym wskazano, że konstytutywne kryteria pomocy państwa zostały spełnione najpóźniej w momencie przyjęcia dekretu królewskiego z dnia 10 października 2011 r., lecz korzyść, której źródłem był analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji, istniała już po dokonanych w dniu 10 października 2008 r. przez rząd belgijski ogłoszeniu ustanowienia tego środka, nie pozwala wprowadzić na jednoznaczne określenie daty, wraz z którą według Komisji analizowany w postępowaniu głównym program gwarancji został wprowadzony w życie.

- 126 Jednakże, bez konieczności ustalania, czy stwierdzona w decyzji z dnia 3 lipca 2014 r. pomoc państwa została wprowadzona w życie wraz z jej pierwszym ogłoszeniem w komunikacie prasowym rządu belgijskiego w dniu 10 października 2008 r., czy dopiero dekretem królewskim z dnia 7 listopada 2011 r., czy też w jednym z mieszczących się między tymi dwiema datami terminów wspomnianych przez sąd odsyłający, należy stwierdzić, że skoro beneficjenci analizowanego w postępowaniu głównym programu gwarancji uzyskali prawo do przystąpienia do tego programu najpóźniej na podstawie dekretu królewskiego z dnia 7 listopada 2011 r., to zgłoszenie tego systemu w tym ostatnim dniu nastąpiło w każdym razie w czasie, gdy ów program nie był już na etapie „planu” w rozumieniu art. 108 ust. 3 TFUE. Wobec tego, jak stwierdziła rzecznik generalna w pkt 118 opinii, zasada kontroli prewencyjnej ze strony Komisji została naruszona.
- 127 Wynika stąd, że w każdym wypadku Komisja mogła zasadnie uznać w motywie 143 decyzji z dnia 3 lipca 2014 r., że analizowany w postępowaniu głównym program pomocy „[został] wdrożon[y] przez [Królestwo Belgii] niezgodnie z prawem, z naruszeniem art. 108 ust. 3 [TFUE]”.
- 128 W świetle wszystkich powyższych rozważań na pytania od czwartego do szóstego należy udzielić odpowiedzi, iż art. 108 ust. 3 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on programowi gwarancji takiemu jak program, o którym mowa w postępowaniu głównym, w zakresie, w jakim ten ostatni został wprowadzony w życie z naruszeniem wynikających z tego postanowienia zobowiązań.
- 129 Badanie tych pytań nie wykazało, by istniał jakikolwiek czynnik mogący wpływać na ważność decyzji z dnia 3 lipca 2014 r.

W przedmiocie kosztów

- 130 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuły 2 i 3 dyrektywy 94/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 1994 r. w sprawie systemów gwarancji depozytów, zmienionej dyrektywą 2005/1/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 marca 2005 r., należy interpretować w ten sposób, że przepisy te nie nakładają na państwa członkowskie obowiązku ustanowienia programu gwarancji w odniesieniu do udziałów w spółdzielniach prowadzących koncesjonowaną działalność w sektorze finansowym, takiego jak program analizowany w postępowaniu głównym, ani nie sprzeciwiają się temu, aby państwo członkowskie przyjęło taki program, pod warunkiem że ów program nie ogranicza praktycznej skuteczności systemu gwarancji depozytów, którego ustanowienia przez państwa członkowskie dyrektywa ta wymaga – co powinien zweryfikować sąd odsyłający – oraz pod warunkiem że program ten jest zgodny z traktatem FUE, w szczególności zaś z art. 107 i 108 TFUE.
- 2) Analiza pytań przedstawionych przed Grondwettelijk Hof (trybunał konstytucyjny, Belgia) nie wykazała istnienia żadnych okoliczności, które mogłyby mieć wpływ na ważność decyzji Komisji 2014/686/UE z dnia 3 lipca 2014 r. w sprawie pomocy państwa SA.33927 (12/C) (ex 11/NN) wdrożonej przez Belgię – Program gwarancji chroniący udziały indywidualnych członków spółdzielni finansowych.

- 3) **Artykuł 108 ust. 3 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on programowi gwarancji takiemu jak program, o którym mowa w postępowaniu głównym, w zakresie, w jakim ten ostatni został wprowadzony w życie z naruszeniem wynikających z tego postanowienia zobowiązań.**

Podpisy